

ЕКОНОМІКА НАФТОГАЗОВОГО КОМПЛЕКСУ

індикаторів створює необхідні передумови для ефективного управління сталим розвитком нафтогазового підприємства.

Подальші дослідження необхідно направити на практичне використання запропонованої системи індикаторів, визначення фактичних кореляційних залежностей індикаторів та формування оптимальних (за інвестиційними витратами) рішень з управління сталим розвитком нафтогазових підприємств.

Література

1. Закон України «Про Основні засади державної екологічної політики України на період до 2020 року» від 21 грудня 2010 р. - №2818-VI // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/>.
2. Національна парадигма сталого розвитку України / за заг. ред.академіка НАН України, д. т. н., проф., засл. діяча науки і техніки України Б. Є. Патона. – К.: Державна установа «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку Національної академії наук України», 2012. – 72 с.
3. Гнітецький Є. Інноваційний розвиток підприємства згідно з концепцією сталого розвитку / Євген Гнітецький // Економічний аналіз, - 2011. - Випуск 9. Частина 2. – С. 111-114.
4. Шимоханская Т. В. Управленческий инструментарий устойчивого развития предприятия / Т. В. Шимоханская // Вопросы экономики и права, - 2011. – № 3. – С.281-288
5. Елецких С. Я. Характеристика этапов процесса управления устойчивым развитием / С. Елецких // Экономика Крыма. – 2011.- № 1 (34). – С. 29-36.
6. Brundtland H. Our Common Future / H. Brundtland / Oxford University Press for World Commission on Environment and Development, Oxford, 1987. – 400 p.
7. Бранский В. П. Теоретические основы социальной синергетики / В. Бранский // Петербургская социология, 1997 , № 1.- С. 148-179.

*Рекомендовано до друку
доктором екон. наук, професором Витвицьким Я. С.*

УДК 330.15:502.13:622.32

УПРАВЛІННЯ ПРИРОДООХОРОННИМ ІНВЕСТУВАННЯМ НАФТОГАЗОВИДОБУВНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Витвицький Я. С., Гавадзин Н. О.

Анотація. Управління природоохоронною діяльністю на рівні підприємства має здійснюватися на основі загальноцивілізаційної, державної та муніципальної природоохоронної політики. Усі положення щодо розвитку підприємства і удосконалення природоохоронної політики відображаються у стратегії, яка сформована на основі методів і функцій

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ В НАФТОВІЙ І ГАЗОВІЙ ПРОМИСЛОВІСТІ

ЕКОНОМІКА НАФТОГАЗОВОГО КОМПЛЕКСУ

управління. Одним із пріоритетних напрямів розвитку підприємства є природоохоронна діяльність, яка може стати ефективнішою при залученні інвестиційних ресурсів. Управління природоохоронним інвестуванням передбачає інституціонально-екологічне забезпечення, організаційно-економічне забезпечення та застосування прогресивних управлінських технологій удосконалення природоохоронної діяльності.

Ключові слова: управління, природоохоронна діяльність, інвестування, нафтогазовидобувні підприємства, стратегія, концепція, методи, функції, технологія, забезпечення.

Abstract. *Environmental management on the enterprise level should be carried out on the basis of international, state and municipal environmental policies. All the provisions of the development of an enterprise and the improvement of environmental policies are reflected in the strategy, which is formed on the basis of methods and functions of management. Environmental functioning is one of the priorities of development of an enterprise, which can be more effective by attracting investment resources. Environmental investment management provides institutional environmental security, organizational-economic provision and application of advanced management technologies to improve environmental performance.*

Keywords: *management, environmental management, investment, oil and gas companies, strategy, concept, methods, functions, technology, software.*

Актуальність. Потенційним джерелом небезпечних екологічних процесів є ріст енергоспоживання та пов'язане з ним функціонування підприємств нафтогазового комплексу. Водночас збереження та відновлення навколишнього природного середовища має досягатись при паритеті задоволення суспільних потреб у паливно-енергетичних ресурсах, з одного боку, і раціональному природокористуванні, з іншого. Виконання цих умов може бути досягнуто в рамках концепції сталого розвитку суспільства та підприємства. Одним з елементів даної концепції є управління природоохоронною діяльністю, яке має враховувати специфіку інвестиційних природоохоронних проектів у нафтогазовій галузі, розширювати можливості для більш ефективного управління нафтогазовидобувними підприємствами, а також давати змогу активізувати та покращувати процеси природоохоронної діяльності.

Метою даної роботи є узагальнення та розвиток теоретичних положень та практичних рекомендацій щодо вдосконалення процесу управління природоохоронним інвестуванням нафтогазовидобувних підприємств в умовах екологізації суспільного виробництва.

Виклад основного матеріалу. Господарська діяльність підприємств у економіці змішаного типу має органічно поєднувати, ринкові механізми та державне регулювання економічними методами [1]. Таке поєднання необхідне і у сфері природоохоронного інвестування. Підтримка та належна увага держави при розробці родовищ нафти і газу дозволила б значно

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ В НАФТОВІЙ І ГАЗОВІЙ ПРОМИСЛОВОСТІ

ЕКОНОМІКА НАФТОГАЗОВОГО КОМПЛЕКСУ

зменшити техногенне навантаження на навколишнє природне середовище, але як свідчить «Програма охорони навколишнього природного середовища у Івано-Франківській області до 2015 року» джерелами фінансування природоохоронних заходів НГВУ «Долинанaftогаз» та «Надвірнанаftогаз» ПАТ «Укрнафта» передбачається використання тільки власних коштів [2]. У зв'язку, з цим для нафтогазових підприємств важливе значення має удосконалення існуючого процесу управління природоохоронним інвестуванням.

Завданням управління природоохоронним інвестуванням у нафтогазовидобуванні має бути не тільки ефективне регулювання і вирішення існуючих еколого-економічних проблем, але й їх попередження. Для цього необхідне постійне вдосконалення таким чином, щоб забезпечити гнучке й дієве функціонування екологічної складової у ринковій моделі розвитку нафтогазового комплексу загалом і нафтогазовидобувних підприємств зокрема.

Існуюче управління природоохоронним інвестуванням у нафтогазовидобуванні є недостатньо ефективним, оскільки не враховує новітні тенденції у розвитку природоохоронної діяльності, сучасні управлінські технології з підвищення її ефективності, специфіку нафтогазової галузі, а також існуючий інструментарій стимулювання природоохоронних заходів. Процес управління природоохоронним інвестування у нафтогазовидобуванні зображені на рисунку 1.

Відомо, що охорона навколишнього природного середовища на міждержавному рівні спрямована на розроблення і впровадження програм розвитку з врахуванням екологічних обмежень, а також на збереження і відтворення природних ресурсів планети. Створення міжнародно-правової бази охорони навколишнього природного середовища має базуватись на:

- актах міжнародного екологічного права;
- міжнародному механізмі регулювання екологічного права;
- об'єктах охорони довкілля міждержавного значення.

Регулювання відносин у галузі охорони, використання і відтворення природних ресурсів, забезпечення екологічної безпеки, запобігання і ліквідація негативного впливу господарської та іншої діяльності на навколишнє природне середовище, збереження природних ресурсів, генетичного фонду живої природи, ландшафтів та інших природних комплексів, унікальних територій та природних об'єктів, пов'язаних з історико-культурною спадщиною здійснюється на основі закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» [3], земельного, водного та податкового законодавства, законодавства про надра, про охорону атмосферного повітря та іншим спеціальним нормативно-правовими актами [4, 5, 6, 7, 8].

Стратегією розвитку нафтогазовидобувних підприємств має бути визначено баланс їх інтересів, держави та регіонів, що створить основи енергетичної безпеки України. Така стратегія розвитку має забезпечувати: формування та ефективне використання фінансових ресурсів для реалізації

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ В НАФТОВІЙ І ГАЗОВІЙ ПРОМИСЛОВІСТІ

ЕКОНОМІКА НАФТОГАЗОВОГО КОМПЛЕКСУ

інвестиційних природоохоронних проєктів; виявлення найефективніших напрямків природоохоронного інвестування та зосередження фінансових ресурсів на цих напрямках; відповідність природоохоронних дій економічному стану та матеріальним можливостям підприємства.

Важливо підкреслити, що в стратегії розвитку цієї діяльності мають домінувати науково-обґрунтовані підходи до визначення пріоритетних напрямків інвестування, якими є природоохоронні проєкти і їх відповідність цілям екологічного відновлення і екологічної безпеки.

Цілями для реалізації такої стратегії розвитку, поряд з іншими, є впровадження нових екологобезпечних технологій та здійснення продуманої екологічної політики. Постановка таких цілей сприяє розвитку підприємства у напрямі реалізації політики природоохоронної діяльності. Цілі природоохоронного інвестування мають бути взаємопов'язані та взаємоузгоджені з цілями, що орієнтовані на розвиток підприємства.

У межах стратегії розвитку завданнями природоохоронної діяльності є:

- визначення методів проведення ефективної природоохоронної політики;
- виявлення небезпечних об'єктів для навколишнього природного середовища в процесі розробки родовищ нафти і газу;
- розробка та здійснення заходів щодо попередження та подолання шкідливих впливів від діяльності нафтогазовидобувних підприємств на довкілля;
- фінансове забезпечення інвестиційної природоохоронної діяльності;
- розробка способів подолання аварійних ситуацій та методів управління за умов їх виникнення.

Будь-яка стратегія має базуватись на певних принципах. Основними принципами охорони навколишнього природного середовища згідно Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» [3] в межах реалізації стратегії розвитку підприємства має стати:

- а) пріоритетність вимог екологічної безпеки;
- б) гарантування екологічнобезпечного середовища для життя і здоров'я людей;
- в) екологізація матеріального виробництва та широке впровадження новітніх технологій;

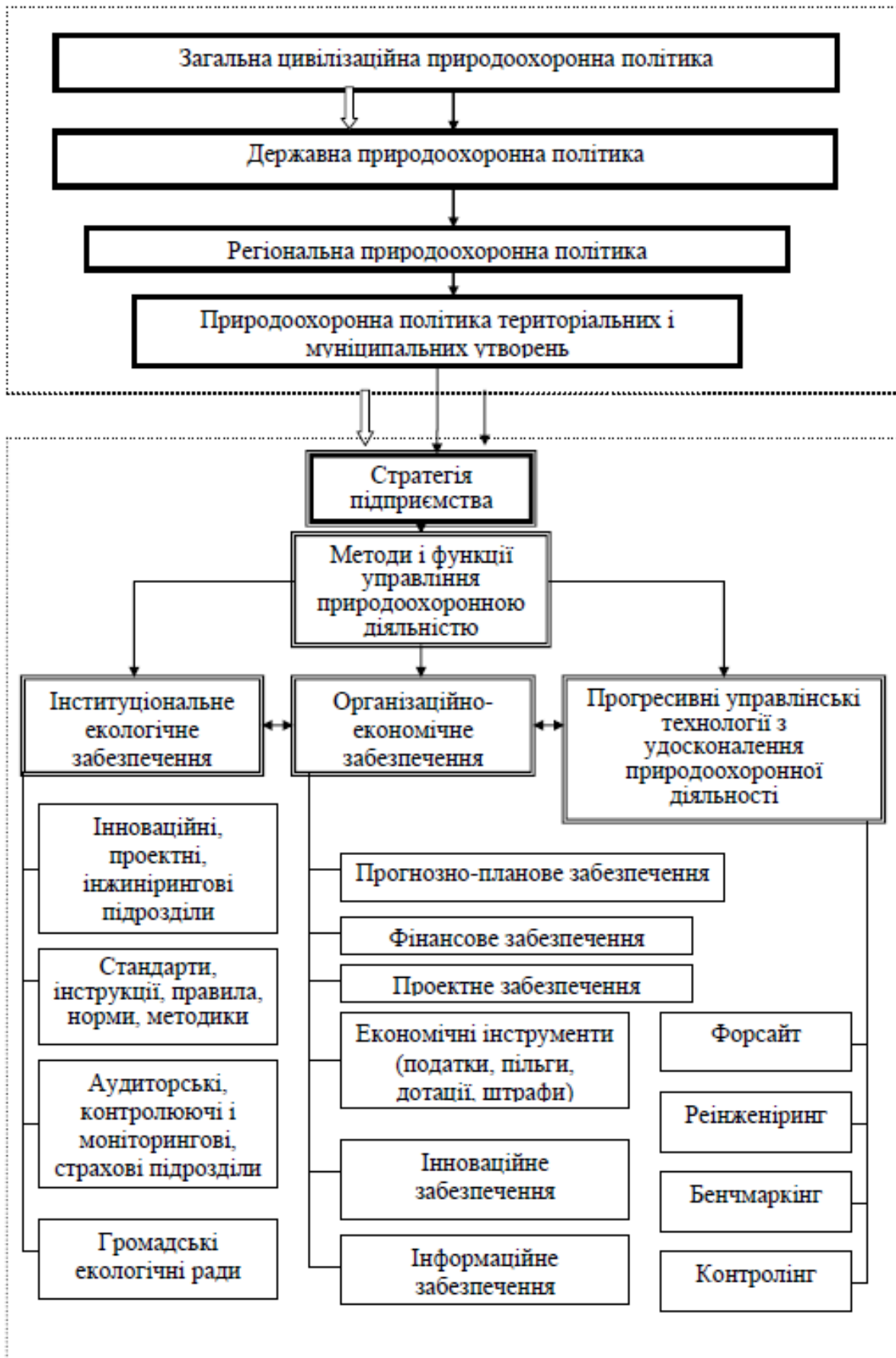

Рис.1 Управління природоохоронним інвестуванням нафтогазовидобувних підприємств

ЕКОНОМІКА НАФТОГАЗОВОГО КОМПЛЕКСУ

- г) збереження просторової та видової різноманітності і цілісності природних об'єктів і комплексів;
- д) науково обґрунтоване узгодження екологічних, економічних та соціальних інтересів суспільства;
- е) компенсація шкоди, заподіяної порушенням законодавства про охорону навколишнього природного середовища;
- ж) вирішення питань охорони навколишнього природного середовища та використання природних ресурсів з урахуванням ступеня антропогенної зміни територій, сукупної дії факторів, що негативно впливають на екологічну обстановку;
- к) поєднання заходів стимулювання і відповідальності у справі охорони навколишнього природного середовища;
- л) вирішення проблем охорони навколишнього природного середовища на основі широкого міждержавного співробітництва.

Методами управління природоохоронним інвестуванням нафтогазовидобувних підприємств є адміністративні, економічні, соціально-психологічні.

Адміністративні методи управління природоохоронним інвестуванням передбачають введення обмежень та прямий контроль щодо процесу природокористування та використання інвестиційних ресурсів. Вони покликані обмежити діяльність виробників, та змусити відмовитися від виробництва екологічно небезпечних товарів, а також від здійснення екодеструктивної діяльності з великим тиском на навколишнє природне середовище на користь екологічно спрямованих чи екологічно прийнятних [9]. Характерною їх ознакою є відсутність стимулювання при прийнятті рішень для досягнення цілей охорони навколишнього природного середовища. Застосування адміністративних методів управління природоохоронною діяльністю нафтогазовидобувних підприємств характеризується низькою ефективністю, але на даний момент вони є домінуючими.

Економічні методи управління природоохоронним інвестуванням є ефективнішими і їх застосування можливе за допомогою різноманітних важелів (цін, платежів, податкових пільг та покарань). Держава робить вигіднішим і прибутковішим дотримання природоохоронного законодавства, ніж його порушення [10].

Соціально-психологічні методи управління реалізують закономірності функціонування і розвитку суспільної природоохоронної діяльності і зводяться до управління інтересами людей [11]. Існує потреба в підготовці фахівців відповідного рівня за спеціальним спрямуванням, адже екологам не вистачає знань про економічні методи екологічного менеджменту, а економісти погано орієнтуються в екологічній проблематиці [12]. Ця ж проблема стосується соціально-психологічних методів управління природоохоронною діяльністю нафтогазовидобувних підприємств.

Методи управління не можна розглядати відокремлено від функцій управління і без врахування зв'язку з організаційно-економічним

забезпеченням природоохоронної діяльності нафтогазовидобувних підприємств.

Функції природоохоронного інвестування в межах діяльності нафтогазовидобувних підприємств повинні базуватись на класичних функціях теорії управління підприємством: плануванні, організації, мотивації, контролю.

Планування природоохоронного інвестування дозволяє виявити екологічні проблеми, визначити природу їх виникнення та здійснити попередню оцінку альтернативних варіантів їх вирішення. Планування природоохоронних заходів на наступний рік здійснюється на протязі поточного року в межах підприємства. На наступні роки – в межах Програм охорони навколишнього природного середовища району та області. У довготерміновій перспективі – в рамках державної політики охорони довкілля.

Організація природоохоронної діяльності та інвестування на даний час реалізовується шляхом впровадження заходів природоохоронного призначення в межах планів підприємства і здійснюється на засадах самофінансування. Про фінансове забезпечення природоохоронного інвестування мова йтиме нижче, проте слід зазначити, що саме належна організація природоохоронної діяльності сприятиме залученню фінансових ресурсів із бюджетних фондів. Організація природоохоронної діяльності має базуватись на ліцензуванні, сертифікації, стандартизації, екологічному аудиті та екологічному страхуванні. У свою чергу використання методів організації сприятиме мотивації, яка даватиме додаткові можливості для залучення ресурсів на реалізацію превентивних заходів.

Мотивація екологічного інвестування підприємства має здійснюватися в межах податкової політики держави, шляхом зменшення податкових платежів чи надання пільг, дотацій при зменшенні забруднення оточуючого середовища і забезпечувати перерозподіл і акумулювання фінансових ресурсів.

Контроль за діяльністю підприємства в природоохоронному напрямі має здійснюватися і здійснюється внутрішніми підрозділами підприємства (відділ охорони праці та навколишнього природного середовища) з метою збереження ресурсів та зменшення екологічних платежів і штрафних санкцій, а також відповідними органами місцевого, районного та обласного рівнів (екологічна інспекція, управління екології, природоохоронна прокуратура та ін.).

Формування інституціонально-екологічного забезпечення є необхідною умовою розбудови засад сталого розвитку на рівні підприємства і має здійснюватись відповідно до пріоритетів загальноцивілізаційної природоохоронної політики. Інституціональне забезпечення включає: організаційно-інфраструктурне – інноваційні, проектні, інжинірингові, аудиторські, контролюючі, моніторингові, страхові підрозділи природоохоронного спрямування; нормативно-правове – стандарти,

ЕКОНОМІКА НАФТОГАЗОВОГО КОМПЛЕКСУ

інструкції, правила, норми, методики; підрозділи; морально-етичне: громадські екологічні ради.

Діяльність підрозділів підприємства має спрямовуватися на складення технічних завдань, проектних пропозицій, проведення наукових досліджень і техніко-економічних обстежень, виконання інженерно-розвідувальних робіт, розроблення технічної документації, проектування та конструкторського опрацювання об'єктів техніки і технології направлено на залучення інвестиційних ресурсів у охорону навколишнього природного середовища.

Дотримання стандартів і норм природоохоронної діяльності має здійснюватися на основі інструкцій, правил і методик, які є загальноприйнятими і затвердженими на державному і міждержавному рівнях. Понадлімітне використання природних ресурсів і їх забруднення понад встановлені норми має каратися накладанням штрафів, в такому розмірі, щоб екодеструктивна діяльність була економічно не виправдана.

Робота аудиторських підрозділів на рівні підприємства повинна оцінювати природоохоронні процеси, на основі даних моніторингових служб. Страхові підрозділи мають організувати створення резервних (страхових) фондів, призначених для відшкодування збитків від шкідливого впливу на природне середовище внаслідок непередбачуваних надзвичайних ситуацій. При розробці нафтогазоносних надр власники спеціального дозволу (ліцензії) на користування надрами зобов'язані укласти страхові угоди на випадок завдання екологічної шкоди довкіллю. Контролюючі підрозділи підприємства мають забезпечити економічну відповідальність за екодеструктивну діяльність і гарантувати економічну захищеність потерпілим. Не менш важливим моментом у роботі вищезазначених підрозділів є їх узгоджена співпраця.

Громадські екологічні ради – це добровільні утворення, які вправі залучати громадськість до вирішення екологічних проблем. Їх діяльність має бути спрямована на формування екологічної свідомості населення.

Важливим елементом механізму реалізації природоохоронних інвестицій є економічне забезпечення, до якого включається прогнозно-планове забезпечення, інноваційне забезпечення, інформаційне забезпечення, проектне забезпечення, фінансове забезпечення, а також економічні інструменти (податки, пільги, дотації та штрафи).

Планово-економічне забезпечення природоохоронного інвестування для нафтогазовидобувних підприємств в процесі розробки родовищ нафти та газу має формуватися в напрямі забезпечення техногенної та екологічної безпеки. У свою чергу це спричинятиме позитивний вплив на становлення еколого-економічної системи регіону, яка функціонуватиме як єдине ціле.

Організаційно-економічне забезпечення тісно пов'язане з нормативно-правовим забезпеченням, оскільки організація природоохоронного інвестування, як вже зазначалось, не повинна суперечити регіональній, державній та міжнародній політиці у сфері охорони навколишнього природного середовища, що в свою чергу опирається на низку нормативно-правових державних і світових документів.

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ В НАФТОВІЙ І ГАЗОВІЙ ПРОМИСЛОВOSTІ

ЕКОНОМІКА НАФТОГАЗОВОГО КОМПЛЕКСУ

Важливе і, навіть пріоритетне, значення в механізмі природоохоронного інвестування належить економічним інструментам – податкам, пільгам, дотаціям та штрафам. Регулювання раціонального використання природних ресурсів в Україні ґрунтується на концепції платності природокористування, що охоплює систему економічних інструментів, спрямованих на акумулювання матеріальних ресурсів для реалізації природоохоронних програм та на спонукання підприємств до підвищення екологічності застосовуваних технологій [13].

Податки і штрафи сплачені за забруднення нафтогазовидобувними підприємствами є традиційним платежем та носять результуючий характер, тобто, здебільшого, відшкодовують збитки завдані екосистемам. При такому механізмі втрачається призначення цього платежу. Необхідним є не тільки констатація факту відшкодування заподіяної шкоди, а й виявлення причин її формування.

Штрафи за понадлімітне і нераціональне використання природних ресурсів встановлені на державному рівні з метою посилення відповідальності підприємств-користувачів природними ресурсами за порушення діючих норм і правил використання природних ресурсів. Хоча розмір існуючих штрафів значний та він не достатній, адже не забезпечує умови, за яких порушення стає не вигідним з точки зору інтересів природокористувача. Як правило, штрафні платежі встановлюються в кратному розмірі щодо нормативних показників плати або, щодо величини недоодержаного прибутку.

Пільги створюють для забруднювачів стимули для зменшення своїх шкідливих впливів до рівня, нижчого від установлених меж, що дає змогу продавати різницю між реальними і дозволеними викидами іншим забруднювачам і знайшло своє відображення в так званій концепції «торгівлі правами на викиди».

Екологічні дотації для нафтогазовидобувних підприємств можна розглядати як спосіб підвищення ефективності природоохоронних інвестицій. Вони орієнтуються на розвиток підприємства сприяючи збереженню природних систем, стимулюють розробку спеціальних програм підвищеного рівня безпеки, дають можливість отримати дотації на ремонт обладнання та споруд з метою зменшення їх негативного впливу на навколишнє природне середовище.

Важливе значення має інформаційне забезпечення природоохоронного інвестування. Тут значна увага має надаватися стимулюванню поширення інформації, рекламній підтримці природоохоронної діяльності, створенню нових інформаційних каналів та мереж, в яких здійснюватиметься обмін інформацією. Відображення природоохоронного інвестування та природоохоронної діяльності нафтогазовидобувних підприємств має здійснюватися у системах статистичної інформації і у загальнодоступних комп'ютерних мережах. Важливою передумовою є доступність і достовірність інформації.

ЕКОНОМІКА НАФТОГАЗОВОГО КОМПЛЕКСУ

Управління не може функціонувати без фінансового забезпечення. Фінансове забезпечення природоохоронного інвестування переважно здійснюється з Державного фонду охорони навколишнього природного середовища, що є складовою Державного бюджету України і, який створено з метою концентрації коштів і цільового фінансування природоохоронних та ресурсозберігаючих заходів, пов'язаних з охороною навколишнього природного середовища. Фонд формується за рахунок коштів збору за забруднення навколишнього природного середовища та інших коштів визначених законодавством України [14]. Централізація коштів у Фондах різних рівнів не стимулює реалізацію природоохоронних заходів на рівні підприємства в тому числі і нафтогазовидобувних.

Відомо, що платежі за використання природних ресурсів нафтогазовидобувними підприємствами надходять до місцевих, обласних і державного фонду охорони навколишнього природного середовища у співвідношенні: 70, 20 і 10%.

Кошти місцевих і державного позабюджетного фондів охорони навколишнього природного середовища мають використовуватися тільки для цільового фінансування природоохоронних і ресурсозберігаючих заходів, а також заходів, спрямованих на зменшення негативного впливу навколишнього природного середовища на здоров'я людей. Перерозподіл коштів фондів охорони навколишнього природного середовища має здійснюватися на основі пріоритетів забезпечення ефективності функціонування природоохоронного інвестування.

Інноваційне забезпечення природоохоронного інвестування також має орієнтуватися на пріоритетність вирішення екологічних проблем у системі управління. Нововведення нафтогазовидобувних підприємств при прийнятті управлінських рішень у природоохоронній діяльності мають бути не тільки ефективними, тобто сприяти отриманню додаткових прибутків чи попередженню економічних втрат, але й морально-етичними, тобто відповідати загальноцивілізаційним пріоритетам. Тобто, інноваційне управління екологізацією нафтогазовидобувних підприємств має містити моральність, високий рівень культури, пріоритетність недопущення забруднення довкілля.

До інноваційного забезпечення слід віднести і підтримку інноваційної діяльності нафтогазовидобувних підприємств, організацію передачі новітніх технологій і розробок, впровадження новаційних напрямів науково-технічного розвитку, підтримку екологічних наукових досліджень, організацію міжнародної екологічної науково-технічної співпраці. В рамках інноваційного забезпечення має здійснюватися і оцінка ефектів і вигод від реалізації превентивних заходів пов'язаних з модернізацією виробництва, визначатися ймовірності виникнення аварійних ситуацій.

Є безсумнівним, що реформування процесів управління природоохоронним інвестуванням має розпочинатися з розроблення проєктів щодо попередження та подолання шкідливих впливів на рівні нафтогазовидобувних підприємств. Їх впровадження сприятиме зниженню

ЕКОНОМІКА НАФТОГАЗОВОГО КОМПЛЕКСУ

антропогенного навантаження на довкілля, поліпшенню його якості та збільшенню асиміляційного потенціалу. Природоохоронні проекти нафтогазовидобувних підприємств розробляються в межах програм природоохоронної політики органів місцевої влади, на регіональному рівні і є частиною державної політики охорони навколишнього природного середовища.

Проектне забезпечення природоохоронного інвестування визначається технічними і технологічними можливостями щодо його реалізації. Визначення та аналіз технологій, які передбачається використовувати в природоохоронній діяльності має проводитися на альтернативній основі. Також проектне забезпечення при виборі природоохоронних технологій нафтогазовидобувних підприємств має відповідати сучасним вимогам науково-технічного прогресу і стимулювати збільшення екологічності, а також підвищення економічної ефективності з поміж існуючих варіантів.

Для кращого управління природоохоронним інвестуванням необхідно використовувати і сучасні управлінські технології вдосконалення природоохоронної діяльності. Такими управлінськими технологіями є: форсайт, реінжиніринг, бенчмаркінг та контролінг.

Форсайт – управлінська технологія передбачення майбутнього. У природоохоронному інвестуванні форсайт слід розглядати, як можливість заглянути у майбутнє, для визначення перспективних напрямків розвитку, з метою виявлення в ньому нових високих природоохоронних технологій, що принеситимуть найбільші не тільки економічні, а й соціальні і екологічні вигоди.

Степанюк Г.С. [15] пропонує виокремити у загальній системі реінжинірингу новий напрямок реорганізаційних змін з урахуванням екологічних аспектів діяльності підприємства – еколого-економічний реінжиніринг, основним завданням якого є вдосконалення та перепроєктування екодеструктивних бізнес-процесів на основі виконання комплексу еколого-економічних досліджень, прогнозів, обґрунтувань, розробки і пропозиції екологічних програм, планів, стратегій розвитку техногеннонебезпечних підприємств у напрямі мінімізації рівня техногенної небезпеки та максимізації рівня корисності їх діяльності. При цьому, екологічна складова реінжинірингу має бути спрямована на проблемні місця в технологічній схемі виробництва (утворення небезпечних відходів, шкідливих викидів і скидів у довкілля, техногенно-небезпечне обладнання та ін.).

Як управлінську технологію природоохоронного інвестування можна розглянути і бенчмаркінг, який може використовуватись для відбору найбільш конкурентних проектів природоохоронного призначення. Цей інструмент передбачає вивчення передового досвіду природоохоронної політики нафтогазових компаній світу і використання їх досягнень для успішного функціонування нафтогазовидобувних підприємств в Україні.

Не менш важливим у механізмі природоохоронного інвестування має бути контролінг. Його слід розглядати системно в інтеграції відповідних

функцій контролю за всіма напрямками діяльності підприємства, для вчасного і постійного виявлення еколого-економічних проблем та внесення своєчасних пропозицій щодо їх вирішення. Перевагою впровадження тотального контролінгу природоохоронних процесів і процедур є те, що своєчасна і достовірна інформація про реальний стан цих справ потрапляє на всі рівні управлінської ієрархії ще до формування кінцевого результату. Адже контроль кінцевого результату у вигляді реакції держави, ринку чи громадськості є уже заздалегідь неефективним, а контролінг множини проміжних параметрів і оцінок, що характеризують поточний стан екологонебезпечних бізнес-процесів, дає можливість попередження отримання неефективних кінцевих результатів задовго до їх появи [16].

Висновок. Управління природоохоронним інвестуванням нафтогазовидобувних підприємств стане ефективнішим при повноцінному інституціонально-екологічному забезпеченні, організаційно-економічному забезпеченні та застосуванні прогресивних управлінських технологій удосконалення природоохоронної діяльності, що орієнтовані на концепцію сталого розвитку. Вдосконалення управління природоохоронним інвестуванням нафтогазовидобувних підприємств сприятиме підвищенню ефективності функціонування цих підприємств і досягненню цілей, передбачених стратегіями їх розвитку.

Література

1. Чухно А. Господарський механізм та шляхи його вдосконалення на сучасному етапі / А, Чухно // Економіка України. – 2007. № 3. – с. 60-67.
2. Програма охорони навколишнього природного середовища в Івано-Франківській області до 2015 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.orada.if.ua/fileadmin/documents/Rishennja/06_06/161-6.pdf.
3. Закон України „Про охорону навколишнього природного середовища” [Електронний ресурс]/ Режим доступу.: www.zakon.rada.gov.ua.
4. Водний кодекс України [Електронний ресурс]/Режим доступу.: zakon.rada.gov.ua/go/213/95-вр.
5. Закон України «Про відходи» [Електронний ресурс]/ Режим доступу.: zakon.rada.gov.ua/go/187/98-вр.
6. Закон України «Про охорону атмосферного повітря» [Електронний ресурс]/ Режим доступу.: zakon.rada.gov.ua/go/2707-12.
7. Кодекс України про надра [Електронний ресурс]/ Режим доступу.: zakon.rada.gov.ua/laws/show/132/94-вр.
8. Податковий кодекс [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.zakon.rada.gov.ua.
9. Максимович О. М. Економічний механізм управління природокористуванням в агропромисловому комплексі / О. М. Максимович, П. М. Купчак // Вісник Сум. держ. ун-ту. Серія: Економіка. – 2006. – №7 (91). – с. 203-209.

ЕКОНОМІКА НАФТОГАЗОВОГО КОМПЛЕКСУ

10. Джигирей В. С. Екологія та охорона навколишнього природного середовища: монографія /В. С. Джигирей. – К.: Т-во «Знання», КОО, 2002. - 203 с.
11. Мацьків Р. Т. Управління соціальною відповідальністю підприємств нафтогазового комплексу: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.00.04 „Економіка та управління підприємствами (нафтова та газова промисловість)“/ Мацьків Романа Тарасівна; Івано-Франків. нац. техн. ун-т нафти і газу. – Івано-Франківськ, 2011. – 20с.
12. Садеков А. А. Механізми еколого-економічного управління підприємством: монографія / А. А. Садеков – Донецьк: ДонДУЕТ ім. Туган-Барановського, 2002. – 311с.
13. Гавадзин Н. О. Вдосконалення економічного механізму природокористування в нафтогазовій промисловості / Н. О. Гавадзин // Інноваційна економіка: Всеукраїнський науково-виробничий журнал. – 2010. - №2(16) – с. 50-55.
14. Природно-ресурсна сфера України: проблеми сталого розвитку та трансформацій./ Під загальною редакцією чл. – кор. НАН України Б. М. Данилишина . К.: ЗАТ «Нічлава». 2006-704с. ISBN 966-8939-07-7.
15. Степанюк Г. С. Еколого-економічний реінжиніринг виробничих процесів техногенно небезпечних нафтогазових підприємств: дис. канд. екон. наук: 08.00.04 / Степанюк Галина Сергіївна. – Івано-Франківськ, 2011. – 245с.
16. Швидкий Е. А. Контролінг – технологія ефективного управління складними ієрархічними господарськими системами (аналіз досвіду використання в Україні) / Е. А. Швидкий, В. П. Петренко // Науковий вісник ІФНТУНГ. – 2010. – № 3(25). – С.153-159.